

مِثْرَاتُ الشُّعْرَانِ

جلد اول

مؤلفی :

مکتوبی مشیخت علیا قلمی خلفاسندن

یوسف سعاد

معارف نظارت جلیله سنک فی ۲۴ تموز سنه ۳۱۵

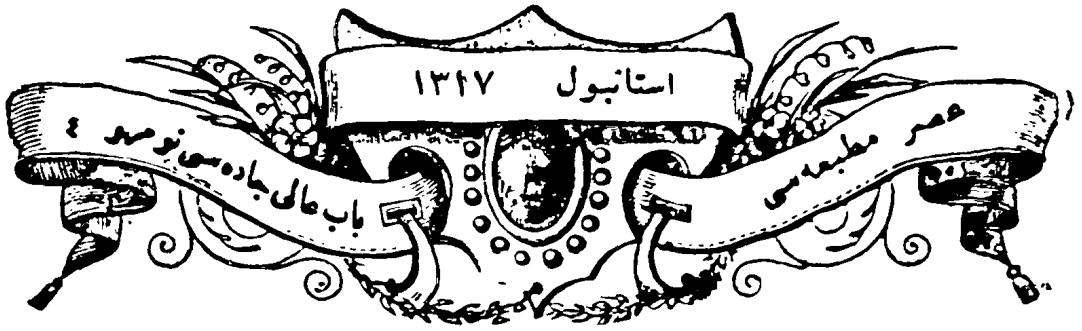
تاریخی و ۳۲۱ نومرولی رخصتی حازدر

مختوم و تاریخ لکری ساخته در

عمیر مطبعه سی باب عالی جاده سنده نومرو ۴

۱۳۱۷

وجوديله عصرک افتخار ايتديکي مدققين فضلاي
عثمانيه نك سر آمدانندن بولي متصرف در ايتمندي سعا -
دتلو مصطفي ذهني پاشا حضرتلرينک تقريض بليغ
استادانه لريدر :

*

* *

- « سير جليله نبويه » -

تاريخ ، او فن عاليه درکه - نظر اسلامده دخي -
علوم دينيه دن صوکره سرنامه علوم و فنون عداولتمغه
سزادر .

بوکا مبنيدرکه ملل متمدنه نك فن تاريخه ويردکبری
اهميتی هيچ برفنه ، هيچ برعله لايق و روا کور مامشله .
عربلرکه دنوي ، اخروي کافه علوم و فنونده اقوام
موجوده اسلاميه نك و مدنيت حاضره نك معلم عاليه سي

وموجد وباني حقيقي سيدر فن تاريخه ده علوم وفنون
سائره كبي اهميت ويرمشر وظهور اسلام ايله برابر
انوار ساطعه اسلاميه نك آفاق عالمه انتشاري كبي بوفن
جليلى ده نشر ايتمشر در .

اوروپا ملل متمدنه سي نزدنده هندوز كلياً مجهول
اولديغى وقتدن وادوار سنين وايا مك اون اوچ عصر
قدر بر زمان طويل وبعيدى دور ايله نوع بشره علوم
وفنونى ومدني تي اوكرتمزدن اول فن تاريخ ، عربلر
طرفندن او قدر متين ، او قدر رصين بر اساس اوزرينه
ابتنا ابدلشدر كه تاريخك بعض اقسامنده كي تقبيدات
ومضبوطاته نظراً او اقسامده بوكون دخى او رصانت ،
او متانت بولنده من .

فن تاريخك اك مهم واك مفيد قسمي ايسه تاريخك
طائيدىغى بر شخصك ، يابروقه نك تاريخ خصوصي سيدر .
تاريخ خصوصي لر ، تراجم احوال لر ، خصوصيت لرى
اعتباريله تاريخ عموميدن زياده تفصيلاتي متضمن اوله .
جعندن انلردن استفاده نك او نسبتده تزايد وتكملى
طبيعى .

تاريخك طائيدىغى بر شخصى طائيق ، نظر تاريخده
معروف بيكرله سنه لك بر ذات ايله كوروشمك ايستر .

میسکز؟ او ذاتک ترجهٔ حالی ، تاریخ خصوصیتی
 او قویکز! تواریخ عمومیہ نقدر مفصل اولور ایسه
 اولسون اندن اشخاصه ویا بر وقعهٔ خصوصیه دائر
 تکمل معلوماته مدار اوله جق ایضاحاته دسترس اوله مامق
 ضروریدر .

حد ذاتده اهمیت عالیہ سی میدانده اولان تراجم
 احوال ، وتواریخ خصوصیهٔ وقایع ، موضوعلری
 اعتباریلہ یعنی احوالنه کسب وقوف ایدلک ارزو
 اولنان ذاتک ویا وقعهٔک بیوکلکی ، اهمیتتی نسبتنده
 برقاندہا تعالی ایدہ جکی امر جلیدر .

احوال امی تعمیقاً تدقیق ایدنلرجه مسلدرکه علم
 هیئت ، علوم ریاضیه ، جغرافیا ، کیمیا ، فلسفه ، فنون
 طبیعیہ و طبیہ ، حکمت طبیعیہ و معارف سائرده مدنیت
 حاضرۂک استاد ذی اقتدار یبولنان عربلر ، فن تاریخه ،
 تراجم احواله هر فندن زیاده و علوم دینیہ قدر اعتنا
 و همتی دریغ ایتماشلردر .

عربلرک فن تاریخ و تراجمه ویردکلی بو اهمیتتی
 صرف ایتدکلی اعتنا و همتی سببسنز موجبسنز اولیوب
 فایت مقدس بر احتیاجدن تولد ایتمش واو احتیاج
 ایسه افق حجازدن نوع بشر ایچون صباح الخیر انفلاق

اولمق اوزره ظهور ایدن نور دیانت اسلامیه نك مطلع عالی و اقدسی اولان فخر رسالت ، خاتمه سلسله نبوت علیه الصلوٰة والسلام افندیز حضرتلرینک هر قول و فعل جلیل نبوتینا هیلرینی قید و تحریر احتیاج دین پرور یسندن نشأت ایله مشدر .

از جمله اجله اصحاب کرامدن « عبدالله بن عمرو بن العاص » رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، فم درر بار رسالتینا هیدن صدور ایدن احادیث شریفه یی یازمقدمه اولدیغی حالده قید و تحریر احادیث ماده سنک مقرون صواب اولدیغنده بر وقت متردد قالمسیله شرفنامه نبوت افندیز حضرتلرندن استیذان کیفیت ایتمشله و مأذونیت جلیله نبویه مظهرده اولمشلردی .

اصحاب کرام ذوی الاحترام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی دخی اقوال و افعال مقدسه رسالتینا هی یی حرفیاً و تماماً ضبط و حفظه فوق العاده اعتنا و اخلاقلری بولنان تابعین کرامه بث و انبا پیور . دقلری جهتله سیر و احادیث عالیة نبویه دائر برنجی ، ایکنجی ، اوچنجی عصر هجرته یوزلرله تألیفلر ، یوزلرله کتابلر وجوده کلشدر .

حتی عرب ارباب علوم و فنونی طرفندن تاریخه .

وتراجم حاله اعتنا اولئسى اشته او احتياج دينيدن متولد والحق كتب سير و حديثك جمع و تأليفندكى مضبو . طبت هر درلو امكانك عادتاً فوقه واصل اولمش بر مرتبه ده اولديغى و ارسته اشارتدرکه بو حقيقت ، كتب موجوده عربيه ايله ده ثابت و مؤيد بولنيور .

يکه تاز ميدان نبوت و رسالت منجر عالم صلى الله عليه وسلم افنديمى حضرتلرينك سير جليله نبوتينا . هيلرينك علويت و قدسيتى ايسه ذات همايون رسالتينا . هيلرينك علويت و قدسيتى ايله متناسباً على و مقدس اولديغنده شبهه يوقدر .

اعظم اسلام دخی بو علويت و قدسيت اعتباريله سير جليله واحاديث عاليه نبوتينا هيلرينى قيد و تحرير اتمش اولدقلى حالده بو موضوع عاليده لسان عثمانيده كتب عربيه كې تفصيلات و ايضاحاتى شامل آثار نافعده هنوز ساحه آراى حصول اوله مامشدى .

ايسته شمى افاضل علمای جرا كسه دن و محررين عثمانيده دن دوزجه لى فضيلتو يوسف سعاد افنديك « مرآة الشؤون » ناميله ترتيب و تأليف ايتديكى وسيد . الكونين افنديمى حضرتلرينك شؤونات حياتيه احديه . لرينه حصر و تخصيص ايله ديكي كتابك قسم مستحضرندئ

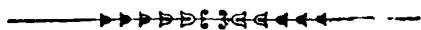
مستبان اولديغنه كوره بو اثر مهم ، سير جليله نبويه نك
تفصيلات وايضا حات لازمه سنى تماماً محتويدر .

اثر مبحو شده كتب عربيده اولديغى كى نسب
همايون رسالتپناهي به و مشرق انوار اسلاميت اولان
عربستانك احوال تاريخيه و جغرافيه سنه ، فخر عالم
افنديز حضرتلرينه ورود منشور رسالتدن اولكى
احوال و حرکات و معاملات جليله لرينه ، صور تبليغ
رسالتلرينه ، غزوات عاليه سنه ، والحاصل بالجمله شؤن
احواله دائر مطولات كتب عربيده دن اقتباس اولنان
معلومات صحيحه و مكمله بي حاويدر .

كتابك پك چوق يرنده محاکات تاريخيه و تنقيدات
مقتضيه مدققانه و فاضلانه بر صورتده يوريدلش و
معجزات جليله نويه حقهنده دخى تدقيقات لازمه
اجرا قيلنمش اولديغندن اثرک بالوجوه شايان استفاده
اولديغى بديهدر .

اثرک موضوعنده کى علويت و قدسيته فاضل مومى -
اليهک تدقيقات عميقه سى انضمام ايتسيله بويله بر اثرى
ساحه وجوده کتورن سعادت افندي حضرتلرى
بالخاصه تبریک و تقديره لايقدر .

مصطفى ذهني

سرآمدان ادبای عسکریه دن و «مرآت مکتب حریده»
ایله «مرآت مهندسخانه بری همایون» نام ایکی اثر جسیم
عسکرینک وؤاف فاضلی شاعر شهیر شیرین مقال عن تلو
اسعد بك افنديك تقریض ادبانه لریدر :

*
..

تاریخ خصوصینک اقسامندن [تراجم احوال] دیه
کوستریلان قسم ، قارئک نظر دقتنی موضوع بحث اولان
شیء ویا شخصک اوزرنده دائماً معطوف بولندیر بر
مرآت، وتعبیر اصحله بر محزن شؤنات اولدیغندن انواع
تواریخ آره سنده اهمیتی بیوکدر :

اسلاف صره سنه کچمش بر ذاتک تاریخ حیاته ،
سوالف اعصاره عائد بر وقعه نك دقایق لدنیاته واقف
اولق ایچون اوزات ویا اووقعه حقتنده یازلمش بر تاریخ
خصوصیه مراجعت ایدلملیدر .

تاریخ عمومیده ایسه اوراسی یا هیچ یازلماش
یاخودیازلمش ده خصوصیت درجه سنده اهمیتله یوریدلماش
بولنور .

حالبوکه بر ذاتک، یابر دولت وملتك ترجه احوال
وتاریخ خصوصیه سی ، عمومی اولان تواریخدن زیاده

مفردات و قوعاتی تعقیب ایدر. وزمین متین مندرجات
واحاطاتی بالنسبه دها وسعتلی بولندیرر .

ایشته عصر عالی حضرت عبدالحمید خانینک افضل
علمای جرا کسه سندن ادیب بدیع الرقم دوزجه لی فضیلتلو
یوسف سعادتک افندینک «مرآة الشؤون» نام کتابی که اوچ
جلد دن مرکب اولوب هر اوچ جلدده یالکز سید کائنات
علیه افضل الصلوة واکمل التحیات افندیمز حضرتلرینک
الشمس اوچ سنه دن عبارت اولان مدت عمر همايونلرنده
شؤونات حیاتیة جناب اجدیه لرینی مکملاً و مفصلاً بیان
ایدیور شمدی یه دکین او موضوعده بو قدر مفصل و محاکمة
تاریخیه نقطه نظر نجه بو قدر مکمل ترکیه بر اثر بهترین
یازلماش دینلسه حقنده طوغری سوز سولنلمش اولوق
مزینتی حائر بر تاریخ خصوصی مکملدر .

سلطان هر دو عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندیمز
حضرتلرینک کربک نسب پاک همايونلرینی ، کربک سیرت
علیه اجدیه و شؤونات سنیة محمدیه رسالتپناهیلرینی
اکلامق ویا اکلامق ایچون یالکز : [آل هاشمدن عبدالله
بن عبدالمطلبک اوغلیدر] دینلنک کافی برسوز اولدیغنی
پینلریمزک کافه سی ده بویله نوزمین بر کتاب مستطابه احتیاج
حس ایدر لر دی . زیرا نسب همايون رسالتپناهیده بو قدر

معلوماتی مسلمان امیلری دکل بلکه خرستیان عامیلری
دخی حائر در لر .

« مرآة الشئون » ایسه عمومه ، ایشته اونقطه دز
معلومات مکمله ویرمک ایچون - یالکز مدت رسالت
سنیه ، وایام دعوت نبویه حقنده کی بیاناتیله اکتفایتمیه رکا
حتی بتون ایام حیاتی و منسوب اولدیغی اقلیمک دخی
وضعیات جغرافییه سنی و اهالیسنک بعض عادات ملیه
واجرات مدنیه سنی بیان ایتمک اوزره فصل اولی تشکیل
ایدن قسمده - مقدمات تاریخیه لوحه سی آلتنده اوله ورق
عربستانک احوال ارضیه سنی ، سکنه اصلیه سنی ، احوال
اداره و تبدلات سیاسیه سنی ، معاملات مذهبییه و آداب
و شرایع دینییه سنی کوسترمش واشبو معلوماتی اک معتبر
مدونات تاریخیه دن اخذ و اقتباس ده ایله مشدر .

علی الخصوص عاربه و مستعربه طبقه سنه منسوب
اولان اسکی عربلرک احوال دینییه سنندن ینه او فصلده
بمحت ایدرکن استطراداً « خنظله بن صفوان ، ذوالقرنین ،
فترت و خالد بن سنان العبسی ، قس بن ساعده » کبی انبیا
و اخبار حقنده کی تدقیقات و محاکماتنه نظر دقله باقیلیر ایسه
کتابک بیوک بر اثر تدقیق اولدیغی همان اکلاشیلویورر .
محاکمه و موازنه بی یالکز بو یرلره حصر و تخصیص

ایتمامش بلکه کتابك هر صحیفه سنده اودرلو محاکات
تاریخیه بی کالیله اجرا ایدوب یور و تمشدر .

از جمله شق قر، عروج پیغمبر مقاله لرنده - افکار
جدیده حکمیه اصحابی بولنان فنپرستان زمان طرفندن
محمول رد و استبعاد محل براقیه جق صورتده - بعض
افکار بیان ایدرک انبیا و اولیایه منسوب او منلوه غرائب
حالات و خوارق عاداتك امکان عقلی خارچنده اولیوب
بلکه ممتنعات عادیه دن اولدیغی حقنده کی مباحثاتك
نتیجه سنده علمای اسلامك اثبات مدعا ایله دکارینی یازمش
و محاکاتنده آثار تاریخیه نك عقله ملایم کلیان بعض نقاط
تاریخیه سنی دخی پك سربست بر صورتده مؤاخذه و آندن
صوکره تصحیح ایله مشدر که کتابك اساساً مکملیتی ده
ایشته بو درلو محاکات و موازانات بیطرفانه نك انتاج
واظهار ایله دیکی حقایق تاریخیه دن ایلری کلیور .

هر درلو خصایص و مزایای مابه الامتیازی کندیسندن
نزع و تجرید ایدلش فرض و تقدیر ایدلدیکی حالده ده
صفوت و مکملیت مرآته بر برهان دها قالیور که اوده،
آنك آثار حاضریه لاحقه نوین اولسیدر .

بناءً علیه بویله بر اثر مکملک مؤلف فاضلی ودها
طوغربسی سیر نویسانك شمیدلک خیر الخلف روشندلی

سعاد افندی حضرتلرینک اشبو اثر یکانه لرینی پک مشکور
بولقده و خدمت فاضلانہ لرندن طولایی کندیلرینی هر
وجهله شایسته تحسین وتبریک کور مکده یز .

جناب خلاق لوح وقلم ، دها بویله نیچه مطولات
تألیفنه موفق بانخیر ایدهرک کندیلرینی مستحق شکران
اهل عالم بیورسون آمین !

دوزجه بیکباشیسی

محمد اسعد

افادات تشکریه

هر کس کندی نفسنده تجربه ایتشدر که روحه عاٹد
 اوله جق عوارض خارجه یه قارشى انسانک حاصل
 ایده جکی مایوسیت اثناسنده جدی برالتفات تسلیت آمیزک
 - انبساط وانشراح ایله برابر- اکتساب شوق ونشاط
 حقنده کی تأثیر شدیدى قابل انکار دکلدیر .

اگر اودرلو تأثیردخی اولمسیدی جو هواده طیران،
 قعردریاده جولان قوه تدبیره وتصرفیه سی موجود اولماز
 وهردرلو مآثر بشریه ده مشهود وملتو اولان: « حکمت
 حیات، سعی وعملدر» عبارة معنویه سی، استحصال وادراک
 دقایق حقایق مدنیه ایچون انسانى شهراه تمدنه طوغری
 عزم وحرکته سوق وارشاد ایتزدی .

او حالده ده مصنوعات بشریه نك بوکونکی مکملیتی
 دخی بولنماق لازم کلیر ایدی .

اویله ایکن بونلرک هپ فاعل و مبدع ظاهریلری
 مطلقا - برچوق تسلسلاتدن صوکره نتیجه سی ینه -
 اجر والتفات عاٹد امید استقبالك تأثیر مشوقانه سنه قارشى
 سعی واقدامه اولو جهله محکوم اولمش ونتجه اقداماتنی ده
 ایده بیلمشدر .

ایشته از جمله محرر فقیر! . . کالای حیاتلری
 تحولات دهریه تأثیریه بر طاقم تلونات اعتسافیه واختلا-
 فیهیه اوغرامق شانندن اولان بعض شعرا کبی برارالق
 التزاماً اوغرادلدیغم رقابت اغیار عارضه بی امیدندن
 طولایی هرشیدن محروم اوله قالمشدم .
 حتی او حالت یأسمده :

ویردی کلزار دلم غنجه آثارینه فر
 عندلیب قلم نغمه اسرارینه فر

کبی فخریه لرم دخی دیلدن دو شمشلردی !
 محتاج نیم نگاه التفات بر حالده ایدم . فقط کیسه
 ابذال اثر التفات ایتمز، ایدنلرک التفاتی ده - تغایر مشرب
 ومسلک حسبیله - اعاده سرور واقامه شوق وحبوره
 کفایت ایتمک کبی درجه سندن دون قالیر ایدی !
 لکن شمس حقیقت ، ابر رقابت ایله مستور قالیرمی
 ایدی ؟ احوال ابدیاً دوام ایتمامشدر ! احوال ، مغموم بر
 هواده سحاب کشیف مملک ضیای شمسی موقه سترایتمسنه
 بکزه مشدر ! .

الله تعالی ، ملک وملته دانشورلریمزی ا کسک
 ایتمسون ! دانشوران ملت ، افتادکان امت ایچون برر
 دستگیر سلامتدر .

ایشته اودانشوران زمانک سرفرازلرندن وفضلاى
رجال دولتن بولى متصرف حصاقتشعار عالیسی سعادتلو
« مصطفی ذهنی ، پاشا حضرتلرینک [معلم! ...] خطاب
مستطابیله باشلایان التفاتلرینه قارشى قلبک وقوعبولان
انبساط وانسراحنی کندم :

قد انشرح الصدر باکسیر لطفکم ،
ایا معدن اللطف ! ایامصطفی پاشا !
جعلتنی مسعوداً وکنت مؤیداً
فأیدک المولى بالطافه العلیا

نشیده سیله افاده ایتمک ایستدکنن والیمده بعده قلمی آلوب
کوزل برطاورانقدن صوکره حزین حزین قیلدانییر ایکن
اولاً اوفاق « سروناز » ی میدانه قویمش و آنی متعاقب
.. هردرلو اسبابنک نقصان وفقداتی کوردیکمله برابر
ینه .. جرأت وجسارت ایله دیکمک اثری ، ثبات وغیرتمک
مکفاتی اولمق اوزره (مرآة الشئون) می ده یازمق ایچون
بازوی همتی تشمیر ایتمش اولدم . که بونلر هپ پاشانک
التفات مشوقانه لرینه مقابل نفسمه بولدینم هوس وشوق
سایه سنده اولمش شیلردر !

*

حالبوکه اخیراً حاصل اولان آرایش خاطر ، هر

در لو هوسمی بوزهرق خدمت تحریریه جه وجودیله
مباهی و مفتخر اولدیغ انتظام دوام و جریانہ عارضه فتور
کتیردیکندن اشبو خدمتی :

نقصانکی بیل بر ایشه یا باشلامه اول

یا باشلا دیغ کار ی پذیرای ختام ایت

کبی مال کرامت اشمالی قیامتله دکن قیمت
و اعتباردن دوشمک شابه سندن مصون بر نصیح حکیمانہ
نهنگ علیهنده بولنورجه سنه ترک ایله دوامی ارسنده
متردد اولدم . یعنی او خدمتی اتمام ایچون ینه بر مشوقه
لزوم کورونمشدی . حقیقتده هر خدمت ذاتاً بر
تشویقک ، هر ماثرده بر مشوق اثری دکلیدر ؟

الله عز وجل حضرتلرینه جد و ثنالر اولسون که -
بکا او خدمتی اتمام ایتدیرمک ایچون - مشوق احسان
پیوردی ! . .

ارتق بوندن صوکره کندمدهکی عارضه عطالت
کوزل بر التفات مشوقانهنگ تأثیریه همان بسبتون محو
اولوب کیتمشدر :

بتون علما و فضلالی اسلامیهنگ پیشوای علی الاهتمامی
دولتلو سماحتلو « محمد جمال الدین » افندی حضرتلری
کبی - اجراآت جلیله بوالسعودانه لرجه مشهود اولان

درایتلریله مشهور - بر شیخ الاسلامك التفات عالیدرجات
مشیختپناهیلرینه قارشى بنم کبی هانکی بر مؤلف ، هانکی
بر محرر کاترده اثر عطالت قالیر ؟

حتی او وقتدنبری کوزیمک او کندن بر لحظه بیله غائب
اولمیان خیال بدیع التمثال ذی کالنه :

ایا ناظوره دیوان جهان افضال !

ویا مستجمع اوصاف و مزایای جبال !

سزکه حکمتده سبقداشکوز ابن سینا

علم و عرفانده غزالی کرامات مقال

امر معروف و زارته نظیرک آصف

امر مشروع مشیخته دخی ابن کمال

کبی دها اوزون بر چوق شیلرله خطاب و او خطاب
ستایشکارانده می :

رب قربه و او صله الی ما یطلبه

من منی ما یتنناه وزده مانال

دعای منتدارانه سیله اتمامه همان هر زمان شتاب

بدرم .

*
..

ایشته کرك التفات عالی مشیختپناهیله ، کرك

باشقه هر درلو تلطيفاته انجق او حضرت ظل ظليل
 پروردگار ، او وکیل جلیل رسول کردگار ، او شهنشاه
 حیدری شعار ، او حامی دین مبین احدی ، او حارس
 شرع شریف محمدی ، او متبوع مشروع تقوا کزین ،
 جناب امیر المؤمنین شوکتلو ، قدرتلو ، مهابتلو « السلطان
 بن السلطان السلطان الغازی »

﴿ عبد الحمید خان ثانی ﴾

بو المغازی اسبغ الله تعالی ظلال شوکتہ علی مفا-
 رق العالمین ! وادام کمال دولته ورأفته الی یوم الدین !
 افندیمز حضرتلرینک سایهٔ مراحم سرمایۂ جهانداریلرنده
 نائل ومظہر اولمش واو سایۂ عالی پادشاہیدہ اشبو
 کتابمی ده تألیفه موفقیت حاصل ایش اولدم .
 بناءً علیہ اولہ بر نعمت عنایہ تحدیث ضمننده
 هر زمان مداومت ومواظبتیہ مثلذ بولندیغم دعای
 بیریای شاکرانہمی بورادہده بر لسان ستایشله تکرار
 ایدرم :

ای شاه سریر عز وشوکت !
 وی پادشہ حمید خصلت !
 سن فخر ملوک پادشہسین
 بالجمله رعیتہ پنہسین